

Gyógyszerésztörténeti közlemények

Gyógyszerészet 34. 177—178. 1980.

Az „il divino farmacista” Dante Alighieri (1265—1331) SZEPESSY GÉZA

A szerző — két olasz tanulmányt figyelembe véve — vázolja Dante Alighieri kenyérkereső foglalkozását, egyben széles tudásának forrását. Így válik érthetővé az „istení gyógyyszerész” halhatatlan irodalmi alkotása és a még ma is élő Dante kultusz az itáliai gyógyszerészek között. Bizonyos, hogy mint író a legnagyobbak között van, de kétséges, hogy eredeti foglalkozása nélkül megszületett volna a „Divina Comedia”.

*

(Ezerkilencszázhetvenötben, egy olasz tanulmányban bukkantam a címben idézett megtisztelő címre, mely Dantét talán más színben tünteti fel, mást is tisztelhetünk a halhatatlan költőben.)

Toscana fővárosában, Firenzében, 1265-ben született a „Divina Comedia” halhatatlan szerzője, meglehetősen gazdag, nemes családból. A család, de főleg édesanyja *Bella Alighieri*, minden eszközt megragadott, hogy gyermekeiket minél szélesebb körű ismeretekben részesítse. Már igen korai ifjúságában megtanulta a görög- és a latin nyelveket, majd azokon keresztül megismerkedett a klasszikus irodalom széles tárával.

Mivel nem céloim Dante-életrajzot írni, — megcselekedték azt sokan mások, — így csupán azt szándékozom kihangsúlyozni, hogy valójában milyen kapcsolata volt *Danténak* a gyógyszerészettel. Azt azonban illik tudnunk, hogy a kor és a hely nem kedvezett érvényesülésének és a nagy politikai küzdelmeket vívó „bianchi e meri” (fehérek és feketék) harcok idején *Dante* a firenzei „senato dei priori” (a republika nagytanácsa) tagja volt. Az 1300-as évek körül megvádolták azzal, hogy rokonszenvezik a „fehérek” pártjával. Az eredmény az lett, hogy mivel 3000 lira pénzbüntetést megfizetni nem tudott: száműzték. Így lett ghibelin, akiket 1304-ben igen keményen megverték és most már *Dantét* örökre száműzték, birtokait elkobozták. Mint nagy költőt különféle északolasz nemesi családok segítették, utoljára a ravennai *Polenta*-család. Ezek a politikai machinációk teljesen felőrölték és megtört lélekkel, felemészttve életerejét 1321-ben meghalt.

Első házassága *Gemma Donati*-val, nem sikerült és bár több gyermekük született, elváltak. Ekkor kezdett bánatában irogatni, méghozzá nagy ideáljához: *Beatrice Portinari*-hoz.

Múzsája ifjan hunyt el 1290-ben. Ez a tény még nagyobb búskomorságba kergette a költőt. Ebben az időszakban írta halhatatlan művét a „Divina Comedia”-t. Aki figyelmesen olvasta a „Pokol”

és a „Purgatórium” (*L'inferno*.—*Il Purgatorio*) című részeit a nagy műnek, annak rá kell döbennie, hogy feltűnően sok az orvosi és a gyógyszerészi vonatkozása. Gondoljunk csak arra a részre, ahol a gyógyszert hamisító gyógyszerészeket pörkölik *Belzebub* pribékjei! — nyilvánvalóvá téve, hogy akadtak szép számmal ilyen gyógyszerészek.

1. ábra. Gyógyszerész inas (XVI. sz.)

Ez a rész azonnal érthetővé válik, ha megtudjuk, hogy a költő tagja volt a „firenzei gyógyszerészek céhjének (*L'Arte degli Speziali Fiorentini*) az 1300-as évek elején. Családja ugyanis két gyógyszerertárral is rendelkezett, melyek közül az egyiknek a „Liliomhoz”-hoz volt a neve, az *Admiari* (később *Strada Calzajoli*!) utcában. A háborúskodás idején ez a gyógyszertár megsemmisült. A másik gyógyszertár a „Fecskecsicsergés”-hez (*Al Canto delle Rondini*) elnevezésű egészen nap jainkig fennállt és a világ egyik legrégebbi gyógyszertára, melyet 1919-ben az akkori tulajdonos *Virgilio Artero*, restauráltatott.

Egyik kedves helye volt *Dante*-nak ez a gyógyszertár, ahol olyan rejtélyes dolgokkal ismerkedhetett meg, mely amúgyis élénk fantáziáját még erősebben mozgatta.

Még ma is vitatkoznak az olasz történész-körök hogy a „maestro” gyógyszerész volt valójában, vagy sem? Úgy vélem, a mi szempontunkból ez ma már lényegtelen, mert a céhbéli cím: „il divino farmacista” mindennél többet árul el. Tudunk

2. ábra. Vas mozsár (XVII. sz.)

kell, hogy a céheknek olyan szigorú szabályai voltak, melyeket nem teljesítve, senki sem lehetett tagja. A céh mindenkor megkövetelte, hogy tagjai mind gyakorlati működésükben, mind elméleti felkészültségükben kifogásolhatók ne legyenek.

Ez a céhtagság igen sok előnyt jelentett. Többek között tagja volt a városi polgár- és védőseregnek, kardot viselhetett, de viselhetette a céh címerét is, mely kiváltságok egyáltalán nem voltak lebecsülendők. Aki azonban a céh jelvényét viselte, az mindenkor köteles volt céhbéli tudását a köz rendelkezésére bocsátani.

Vizsgálódásaink során azt is megtudjuk, hogy *Dante*, mint a neves *Brunetto Latini* tanítványa, Bolognában folytatta tanulmányait, ahol rendszeres tartózkodási helye a „Riccadonna” gyógyszerár volt. Később Siennában a nevezetes régi gyógyszerertárban volt mindennapos látogató. Ezt a gyógyszerertárt örökölte meg egyik kedves munkájában *Boccaccio*: „*La vita di Dante*” címen.

„Dante derriere du banc de pharmacie lisait si attentivement et si profondément un livre qui ne digne pas même d'un clin d'oeil les mascarades tapageuses.”

Azaz a farsangi karnevál idején Sienna utcáin 1285 körül, vidám, álarcos farsangolók nagy lármával vonultak a piazzán, ahol a régi patikában az asztalnál (tára) az ifjú *Dante* annyira elmélyülten olvasta könyvét, hogy a farsangolókat észre sem vette. Meg kell jegyeznem, abban a korban a nagy gyógyszerertárak igen sok kéziratos művel rendelkeztek: természettudományi, orvosi, böleseleti stb. tartalommal. Eme néhány szerény adatot

figyelembe véve, igazán nem nehéz összefüggést találni az irodalom és a gyógyszerészet között. A hagyomány még napjainkban is élő, eleven és ezért láthatjuk az olasz gyógyszerertárakban *Dante*-nak, a „*divino farmacista*” művészi szobrait.

IRODALOM

G. Pedrazzini: *Dante Alighieri et la Pharmacie*. Róma, 1948. — L. Pizzi: *Dante*. — Milano, 1975.

Г. Сепешин: „il divino farmacista” — *Данте Алигьери*

Автор на основании двух итальянских работ занимается оригинальной профессией Данте Алигьери, являющейся также источником его широких знаний. Таким образом становится более понятным бессмертный литературный шедевр „божественного фармацевта” и сохранившийся и по сей день культ Данте среди итальянских фармацевтов. Безусловно, что как писатель один из самых великих, однако сомненно, что без его оригинальной профессии — фармацевта! — родилась ли „Божественная Комедия”.

G. Szepessy: „Il divino farmacista” — *Dante Alighieri*

Dante Alighieri's bread earning profession, pharmacy, was the main source of his broad and deep scientific grounding, according to two Italian studies, related by the author. The cult of Dante as the "divine pharmacist" among Italian colleagues, still alive, becomes thus understandable. In fact, Dante has become a poet of world fame, but it seems dubious, that he could have written the "Divina Comedia" without his professional knowledge as pharmacist.

G. Szepessy: „Il divino farmacista” — *Dante Alighieri*

In der Mitteilung werden — auf Grund zweier italienischen Aufsätze — der Beruf und die Quelle der Kenntnisse von Dante Alighieri beschrieben. Dadurch wird das unsterbliche literarische Werk und der Dante-Kult, des „göttlichen Apothekers” der im Kreis der italienischen Apotheker auch noch heute lebt, noch verständlicher. Es ist sicher, dass er als Schriftsteller zu den Grössten gerechnet wird. Das ist aber zweifelhaft, ob ohne seinen originalen Beruf — Apotheker — das Werk „Divina Comedia” hätte entstehen können.

*Resumo en Esperanto:

G. Szepessy: *La „il divino farmacista” — Dante Alighieri*

La aŭtoro — konsiderante du italaĵn studojn — skizas la lukran okupon de Dante Alighieri, kaj samtempe la fonton de lia vasta scio. Tiamaniere fariĝas pli komprenebla la senmorta literatura kreaĵo de la „divino farmacisto” kaj la — ankoraŭ nun vivanta — Dante-kulto inter la italiaj farmaciistoj. Estas certe, ke li, kiel beletristo estas inter la plej grandaj, sed estas dubinde, ke sen lia originala okupigo — farmaciisto! — estus naskiĝinta la „Divina Comedia”.

(Szepessy Géza, nyugalmazott múzeológus, 1131 Budapest, Völgény u. 4.)

Érkezett: 1978. VI. 28.